

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY OPATÓWEK

Strategię rozwoju gminy Opatówek opracowano w oparciu o diagnozę stanu gminy wykonaną pod kierunkiem prof. dr hab. Piotra Buczkowskiego przez specjalistów z uczelni poznańskich i praktyków - samorządowców

Strategię rozwoju gminy Opatówek i diagnozę stanu gminy opracowano na podstawie umowy zawartej pomiędzy Gminą Opatówek i firmą konsultingową PROTOS s.c.
z dnia 14.01.2000 r.

Prowadzenie warsztatów i opracowanie strategii:

Krzysztof Fekecz

Jarosław Lisiecki

Poznań - Opatówek

2000

Spis treści

	Strony	
1.	Wprowadzenie	3
1.1.	Strategia zrównoważonego rozwoju gminy	3
1.2.	Przebieg prac nad strategią	5
1.3.	Struktura strategii	8
2.	Stan i wizja rozwoju gminy Opatówek	9
2.1.	Ogólna charakterystyka gminy	11
2.2.	Analiza podmiotów instytucjonalnych i decydentów	11
2.3.	Analiza barier - analiza SWOT	12
2.4.	Cel nadrzędny i cel główny strategii	19
3.	Plan operacyjny strategii - cele szczegółowe oraz ich realizacja	21
3.1.	Zasoby - środowisko	21
3.2.	Społeczność	22
3.3.	Gospodarka	24
3.4.	Zarządzanie gminą	25
4.	Zarządzanie realizacją strategii	26
4.1.	Instrumenty realizacji	26
4.2.	Monitorowanie strategii	28
4.3.	Harmonogram działań realizacyjnych	33
	Załączniki	

1. Wprowadzenie

1.1. Strategia zrównoważonego rozwoju gminy

Dążenie samorządu oraz mieszkańców gminy Opatówek do opracowania własnej długofalowej strategii zrównoważonego rozwoju w świetle wymagań współczesnego świata stało się nie tylko możliwością ale koniecznym warunkiem dalszego, dynamicznego rozwoju gminy.

Zrównoważony rozwój w Polsce jest to zasada konstytucyjna, ponieważ *"Rzeczpospolita Polska ... zapewnia ochronę środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju"* zgodnie z art. 5 Konstytucji. Zapisy ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska określają z kolei jako zrównoważony - taki *"rozwój społeczno - gospodarczy , w którym w celu zrównoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli zarówno współczesnego jak i przyszłych pokoleń następuje proces integrowania działań:*

- politycznych,
- gospodarczych,
- społecznych

z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości poszczególnych procesów przyrodniczych".

Kontynuując myśl zawartą w Konstytucji budowa strategii to metoda systemowego podejścia do planowania własnego rozwoju gminy. Przekonanie o tym, że prawidłowy rozwój gminy czy regionu może odbywać się tylko w oparciu o wcześniej sformułowaną strategię jest już powszechnie uznawanym poglądem w nauce i praktyce.

Strategia zrównoważonego rozwoju określa główne długofalowe cele oraz takie kierunki działania i taką alokację zasobów, które są konieczne dla zrealizowania tych celów. Składa się na nią zespół decyzji kształtujących długookresowe zmiany strukturalne, ilościowe i jakościowe. W języku potocznym używa się tego określenia jako synonimu istotnych zmian i ważnych decyzji, a także jako metody gwarantującej sukces. Istota Strategii polega na

wyborze sposobów realizacji wizji, celu nadrzędnego i celów głównych, w określonych warunkach, przy danych ograniczeniach, w ramach przyjętego horyzontu czasowego.

Strategia, aby miała szansę realizacji musi obejmować horyzont czasowy od kilku do kilkunastu lat. Dziesięć do piętnastu lat wydaje się być rozsądnym okresem do osiągnięcia zamierzonych rezultatów, przy uwzględnieniu braku szczegółowych i pewnych danych niezbędnych do planowania w tak długim czasie. Same tylko zmiany w infrastrukturze wymagają kilku lat, a jest to sektor o zasadniczym znaczeniu z punktu widzenia nowych inwestycji gospodarczych oraz ochrony środowiska. Przemiany kulturowe, zmiany wzorców postępowania, przyjętych hierarchii w systemie wartości dokonują się jeszcze wolniej. Zatem strategia dla gminy Opatówek budowana jest z uwzględnieniem piętnastoletniego okresu czasu, natomiast w jej ramach ustalona zostanie hierarchia poszczególnych celów i program ich realizacji na okres najbliższych lat.

Planowanie strategiczne jest procesem ciągle korygowanym i aktualizowanym. W rezultacie **strategia nie jest dokumentem zamkniętym i ulega stałym modyfikacjom**. Ważne jest zatem monitorowanie i kontrola założeń w trakcie realizacji strategii oraz dostosowanie jej do zmieniających się warunków zewnętrznych i wewnętrznych. Opracowana strategia zrównoważonego rozwoju gminy Opatówek zakłada elastyczność - łatwe przystosowanie do zachodzących zmian. Zakłada się, że będzie ona poddawana stałej kontroli, czy obrane kierunki rozwoju, przyjęte cele i zadania są nadal aktualne lub czy nie zmieniły swojej hierarchii.

Aby program zrównoważonego rozwoju gminy miał szansę realizacji należy przyznać mu specjalną rangę i w miarę możliwości uniezależnić go od zmian politycznych, dotyczących szczególnie struktur lokalnej władzy.

Celowe jest utworzenie w gminie apolitycznej i mającej duży zakres niezależności instytucji koordynującej prace nad budowaniem strategii, jej wdrażaniem, realizacją i kontrolą. Zbudowanie strategii zrównoważonego rozwoju jest rzeczą konieczną i pilną. Oczekiwanie na korzystniejsze okoliczności zewnętrzne (ekonomiczne i prawne) oraz uzależnianie od nich dalszych działań i decyzji byłoby błędem. Trzeba bowiem poszukiwać możliwości zwiększenia efektywności gospodarowania i poprawy warunków życia mieszkańców nawet w takich sytuacjach, gdy zewnętrzne warunki działania nie ulegają korzystnym zmianom. Zakładać należy jedynie, że szanse i zagrożenia mogą się zwiększać lub zmniejszać. W miarę możliwości tendencje te w strategii należy uwzględniać.

Programując rozwój społeczno-ekonomiczny gminy należy zdawać sobie sprawę z istnienia wielu elementów niewiadomych i niezależnych od nas. Globalizacja gospodarki światowej uniemożliwia konstruowanie strategii rozwoju, która zakładałaby istnienie obok siebie zamkniętych społeczności, rozwijających się samodzielnie, bez wpływów i kontaktów zewnętrznych. Mimo istniejących dokumentów rządowych określających ogólne cele i kierunki rozwoju obszarów lokalnych - otaczających wokół Opatówek niepewna jest nadal jakość i stabilność ogólnej polityki gospodarczej oraz polityki wobec gmin wiejskich i ich otoczenia. Nieustalone jest ostatecznie tempo i zasady stowarzyszenia Polski z Unią Europejską. Te fakty nie negują jednak celowości poszukiwania już teraz sposobów poprawy efektywności gospodarowania i przez to wzrostu jakości życia mieszkańców. Wśród korzyści wynikających z opracowania strategii należy wymienić:

- sformułowanie klarownego obrazu celów i kierunków zrównoważonego rozwoju gminy akceptowanych przez społeczność lokalną;
- wskazanie sposobów lepszego wykorzystania zasobów, którymi dysponuje gmina;
- podporządkowanie i ukierunkowanie działań doraźnych na realizację celów długofalowych;
- zmniejszenie niepewności oraz ryzyka działania miejscowych przedsiębiorców;
- zwiększenie szans na pozyskanie inwestorów zewnętrznych;
- umożliwienie koordynacji działań gospodarczych, społecznych i ekologicznych;
- przełamywanie w społeczności lokalnej poczucia bezsilności, niewiary we własne siły, braku perspektyw i uzależnienia od tych, którzy rządzą "na górze";
- aktywizacja mieszkańców i pobudzanie ich do czynnego udziału w rozwoju;
- identyfikacja silnych stron gminy i szans rozwojowych, które należy szczególnie wykorzystać oraz słabych stron i zagrożeń zewnętrznych, które należy uwzględnić w planach działania i tam, gdzie jest możliwe - przewyższać;
- ułatwienie władzom gminy efektywniejszego gospodarowania budżetem;
- zwiększenie szans gminy na uzyskanie dodatkowych zewnętrznych źródeł zasilania.

1.2. Przebieg prac nad strategią

Rola zaangażowania społecznego w budowie strategii

Jest oczywiste, że im więcej osób zaangażuje się w proces budowania strategii i im bardziej będą się one z nią utożsamiały, tym większa będzie szansa na jej pomyślną ich dzieło i ich własna koncepcja przyszłości. Mieszkańcy powinni realizację. Strategia musi bowiem być akceptowana przez mieszkańców gminy jako więc być jej współautorami. W sprawach, które dotyczą ich samych są oni najlepszymi ekspertami i z różnych względów (majątek, interesy, tradycje rodzinne itp.) mają prawo współtworzenia strategii, są także materialnie zainteresowani przyszłością swojej gminy. Dlatego tak ważną sprawą jest autentycznie społeczny sposób budowania strategii.

Właśnie ten społeczny charakter budowania strategii zrównoważonego rozwoju (który opisano szerzej w rozdziale dotyczącym metodyki pracy nad strategią) ma stać się gwarancją jej realizacji.

Uspołecznienie procesu budowania strategii jest żmudne i może przebiegać różnie w różnych społecznościach, niemniej tylko metodą "małych kroków" poprzez stałe i cierpliwe wspólne doskonalenie strategii i pozyskiwanie dla niej zaufania społecznego można uzyskać pożądane efekty. Społeczność lokalna, która ma poczucie uczestnictwa w tworzeniu strategii jest silniej motywowana do wdrażania wyników swojej pracy i staje się jej naturalnym rzecznikiem. Z tego powodu ważne jest kształtowanie efektywnych powiązań między strukturami władzy, lokalnymi liderami i mieszkańcami gminy i harmonijne sprzężenie zasobów lokalnych (prywatnych i publicznych) w celu urzeczywistnienia koncepcji ekonomicznego, społecznego i kulturowego rozwoju gminy oraz uzyskiwania efektu "kuli śniegowej" - opisanego w dalszej części opracowania.

Metodyka pracy nad strategią

Celem realizacji programu Wielkopolskiej Fundacji Rozwoju Lokalnego było opracowanie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Opatówek. Przyjęto, że działania związane z opracowaniem projektu strategii powinny, poza określeniem programów zrównoważonego rozwoju, spowodować uspołecznienie prac nad strategią. Założenie to wynika z faktu, że warunkiem zbudowania strategii mającej szansę realizacji jest uspołecznienie procesu jej budowy polegające na wypracowaniu form społecznego współdziałania w zakresie programowania celów i określenia środków ich realizacji. Dzięki temu społeczność lokalna może uznać tekst strategii za dokument zawierający projekcję własnych celów i dążeń, a dzięki udziałowi w pracach nad strategią jest przygotowana do samodzielnego jej wdrożenia, realizacji i kontroli. Poprzez współautorstwo strategii społeczność lokalna jest silniej umotywowana do jej wdrożenia i staje się jej naturalnym rzecznikiem.

Prace i działania związane z budową projektu strategii można charakteryzować w trzech wzajemnie powiązanych płaszczyznach: **merytorycznej, metodycznej i organizacyjnej**.

Na płaszczyźnie **merytorycznej** zrealizowano następujące zadania:

- przeprowadzono identyfikację problemów zrównoważonego rozwoju gminy
- zdefiniowano silne i słabe strony gminy oraz szanse i zagrożenia (analiza SWOT w trzech obszarach działania gminy)
- zdefiniowano wizję rozwoju gminy oraz cel nadrzędny
- określono cele główne strategii zrównoważonego rozwoju
- wskazano sposoby realizacji celów określając założenia dla poszczególnych przedsięwzięć określono szanse powodzenia projektu i mierniki jego oceny.

Prace **metodyczne** polegały na:

- ustaleniu metod badań i analiz niezbędnych do diagnozy gminy, a także ustalenie metody koordynacji prac poszczególnych konsultantów
- wyłonieniu sprawnych i skutecznych metod i technik komunikowania się i pracy w ze społecznością lokalną
- wypracowaniu metody opracowania projektów

W sferze **organizacyjnej**:

- wyłoniono przy współpracy z władzami gminy reprezentantów społeczności lokalnej uczestniczących w sesjach warsztatowych.

Po zidentyfikowaniu podstawowych trzech obszarów strategicznych wyłoniono trzy zespoły robocze.

Zorganizowano sesje warsztatowe. Za najbardziej efektywną na sesjach warsztatowych uznana została technika moderacji wizualnej. O jej wyraźnej przewadze nad tradycyjnymi metodami pracy decydują między innymi:

- bardziej atrakcyjny charakter zajęć powodujący większe zaangażowanie emocjonalne uczestników
- szersze możliwości ich aktywizacji poprzez umiejętne przygotowanie pytań otwartych wywołujących odpowiedzi
- zastosowanie systemu kartkowych odpowiedzi
- zmuszenie uczestników do krótkich, zwartych odpowiedzi, a przez to zwiększenie tempa dyskusji i tym samym umożliwienie udziału w niej w tym samym czasie większej liczby uczestników
- większa możliwość szybkiego rejestrowania przebiegu dyskusji (duże plansze) panowania nad jej przebiegiem, grupowania stanowisk, argumentów i kontrargumentów, unikania powtórzeń, formułowania wniosków końcowych
- odciążenie uczestników od potrzeby sporządzania własnych notatek, a przez to uzyskanie większej szansy na ich koncentrację na przebiegu dyskusji i kontroli tego, co już zostało osiągnięte.

W całym procesie budowania strategii zwracano uwagę zespołom roboczym na to, aby uwidaczniać nie tylko silne strony i szanse, ale także słabe strony i zagrożenia. Część z nich może być kontrolowana i korygowana, inne będące poza zasięgiem kontroli należy określić i w planach działania próbować znaleźć sposób ich minimalizacji.

Określając problemy zrównoważonego rozwoju gminy oraz definiując cele strategii posłużono się Metodą Aktywnego Planowania Strategicznego (MAPS)

Podstawowe założenia strategii zrównoważonego rozwoju gminy Opatówek

W uzasadnieniu potrzeby budowania strategii wymienione zostały niektóre założenia. Za najważniejsze, przyjęte w procesie budowania niniejszej strategii uznano:

- **współdziałanie**, czyli zapewnienie mieszkańcom, organizacjom gospodarczym i społecznym wpływu na kształt programu rozwoju oraz możliwości aktywnego włączenia się w proces jego realizacji.
- **wybór zadań** - przy ograniczonych zasobach skuteczne i efektywne działanie może mieć miejsce tylko wtedy, gdy nastąpi koncentracja na realizacji celów najważniejszych, takich, które tworzą nowe możliwości rozwojowe, stanowią wyzwanie, wywołują reakcje mnożnikowe w postaci przyrostu przedsięwzięć i jednocześnie są możliwe do osiągnięcia w określonym przedziale czasowym.
- **podtrzymywanie i rozwój inicjatyw lokalnych** - najważniejszym zasobem lokalnym gminy są jego mieszkańcy, utrzymujący tradycje zaangażowania społecznego i kształtujący swoje warunki życia w oparciu o solidną pracę i kwalifikacje zawodowe.

1.3. Struktura strategii

Istota budowy strategii polegała na zespołowym wypracowywaniu (w kolejnych warsztatach) działań szczegółowych na podstawie wizji rozwoju, przyjętych celów oraz projektów. Obraz pełnego zapisu wizji, celów oraz projektów składa się na określony schemat postrzegania wizji rozwoju oraz jej łączenia z przyjętymi celami i konkretnymi działaniami realizacyjnymi widocznymi dla mieszkańców. Takie też podejście do budowy strategii zrównoważonego rozwoju Gminy Opatówek zyskało największe uznanie wśród uczestników prowadzonych warsztatów.

Pierwszym elementem budowy strategii była szczegółowa charakterystyka istniejącej sytuacji - diagnoza stanu gminy Opatówek, którą opracowano na podstawie analizy dostępnych danych. W celu zdiagnozowania aktualnego stanu świadomości społeczności lokalnej posłużono się ankietami socjologicznymi.

2. Stan i wizja rozwoju gminy Opatówek

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcieli by osiągnąć za piętnaście lat - bo taki horyzont czasowy wyznaczyli uczestnicy procesu planowania - mieszkańcy gminy. Zanim jednak określimy wizję rozwoju przypomnijmy jakiej strategii gmina Opatówek oczekiwała. W systemie gospodarki rynkowej budowanie strategii musi uwzględniać kryteria ekonomiczne. Czynnikiem kluczowym rozwoju jest lepsza i wydajniejsza eksploatacja lokalnego potencjału gospodarczego i posiadanych w gminie zasobów.

Proces budowania strategii nie może jednak ograniczać się wyłącznie do sfery ekonomicznej, lecz respektując w pełni znaczenie aspektów ekonomicznych powinien zachować niezbędną równowagę między koniecznością rozwiązań proefektywnościowych, z celami społecznymi.

Zakłada się, że rozwój gospodarczy gminy będzie **"ekoprzyjazny"** i opierać się będzie na zasadzie **"zrównoważonego rozwoju"** rozumianego jako sytuacja, w której następuje polepszenie warunków życia społeczności przy respektowaniu ograniczeń wynikających z możliwości ekosystemów. Strategia zrównoważonego rozwoju opiera się na kilku podstawowych założeniach:

- racjonalne wykorzystanie dostępnych zasobów lokalnych, przy ograniczeniu dostarczenia ich (lub ich odpowiedników) z zewnątrz,
- wykorzystywanie w pierwszym rzędzie zasobów odtwarzalnych,
- zintegrowane wykorzystanie potencjału (łącznie różnych zasobów), poprzez rozwiązywanie różnych problemów łącznie, w ich wzajemnym oddziaływaniu,
- poszukiwanie rozwiązań przyjaznych dla środowiska naturalnego,
- budowanie rozwoju na kontynuacji pozytywnych tendencji, szacunku dla dziedzictwa i wartości (tradycja, ale nie cofanie się),
- traktowanie więzi społecznej jako fundamentu stosunków społecznych i gospodarczych,
- budowanie współpracy między lokalnymi "aktorami" (struktury władzy lokalnej, podmioty gospodarcze i społeczne, lokalni liderzy),
- tworzenie lokalnych systemów kooperacji gospodarczej i ich aktywne łączenie z bliższymi i odleglejszymi rynkami zbytu.

Jak widać, podstawą tworzenia strategii jest zdanie sobie sprawy z lokalnych zasobów i potencjałów, zmobilizowanie ich, zainwestowanie w rozwój i stworzenie systemu działań partnerskich tak, aby uzyskać efekt "kuli śniegowej", to znaczy żywiołowego przyrastania inicjatyw i kumulowania się ich skutków.

Istotne znaczenie dla kształtu strategii ma sposób postrzegania możliwych funkcji regionu rolniczo przemysłowego, w którym leży gmina Opatówek i specyfiki samej gminy. Przyjęto, że niezbędne jest wykorzystanie lokalnego potencjału rolniczego i turystycznego, aktywności dziedzictwa kulturowego i świadczenia wysokiej jakości usług zarówno na zewnątrz jak i dla samych mieszkańców gminy.

Strategia umacnia rangę i znaczenie gminy w obszarze jej sfery wpływów, utrwała i wzmacnia oddziaływanie na układy zewnętrzne oraz poszerza właściwy gminie obszar przyciągania. Owo oddziaływanie oraz przyciąganie realizować się będzie na wielu płaszczyznach odzwierciedlonych w sformułowanej dla gminy Opatówek wizji :

- ekologicznej,
- ekonomicznej - zwłaszcza rolniczej i turystycznej,
- społecznej - kulturalnej i innych.

Przyjęta na potrzeby tego programu (przez zespół roboczy) definicja wizji ekorozwoju gminy to "pożądany obraz przyszłości gminy funkcjonującej według reguł gwarantujących jej zrównoważony rozwój". Punktem wyjścia do dyskusji nad sposobami tworzenia wizji ekorozwoju były następujące alternatywy:

- sformułowanie pożądanego obrazu gminy Opatówek za 10 - 15 lat,
- określenie stanu gminy (diagnoza stanu) i na tej podstawie budowanie wizji i strategii zrównoważonego rozwoju.

W trakcie dyskusji, w której wzięli udział wszyscy obecni uczestnicy wybrali drugi sposób tworzenia wizji - wariant (b). Uczestnicy warsztatów określając wizję rozwoju gminy Opatówek kierowali się preferencjami:

- pożądanego stanu środowiska naturalnego - biorąc pod uwagę zasoby środowiskowe - np. krajobrazowe wodne (zbiornik w Szale oraz pobliskie dorzecze i rozlewiska rzeki Prosnę w tym wód gruntowych); leśne (w tym zieleń parkowa);
- pożądanego stanu społecznego - od bezpieczeństwa socjalnego do zachowania i rozwoju kultury regionalnej;
- pożądanego efektu rozwoju gospodarczego - spełnianie funkcji rolniczej, rozwoju turystyki na zasadach ekorozwoju, roli małych i średnich przedsiębiorstw i przede wszystkim położenia w bezpośrednim sąsiedztwie Kalisza;
- pożądanego stanu infrastruktury wiejskiej i ładu przestrzennego;
- sposobów zarządzania gminą.

2.1. Ogólna charakterystyka gminy

Powierzchnia gminy Opatówek wynosi 104 km². Gminę Opatówek tworzy 35 miejscowości, z których 27 jest sołectwami. Gminę zamieszkuje około 10 000, a sam Opatówek 3 700 mieszkańców. Gmina położona jest 9 km na wschód od Kalisza. Przez środek gminy biegnie droga krajowa nr 42 oraz trasa kolejowa Warszawa - Wrocław. Szczegółowe informacje na temat gminy Opatówek ujęto w diagnozie stanu (opracowanie pt. " Diagnoza stanu gminy Opatówek").

2.2. Analiza podmiotów instytucjonalnych i decydentów

Efekty prac warsztatowych przedstawiono w postaci analizy podmiotów instytucjonalnych i decydentów, analizy barier oraz SWOT (poniżej).

ANALIZA PODMIOTÓW

PODMIOTY	STOSUNEK +	STOSUNEK 0	STOSUNEK -
Szkoły	*		
Urząd Gminy	*		
Ksiądz Proboszcz		*	
Organizacje społeczne:			
- OSP			
- KGW	*		
- PZW	*		
- Towarzystwo Przyjaciół Opatówka	*		
- LZS	*		
- ZHP	*		
- Rady Sołeckie	*		
- Fundacja Haliny Sroczyńskiej	*		
Zakład Helena	*		
G.S.		*	
Muzeum	*		

ANALIZA PODMIOTÓW (ciąg dalszy)

PODMIOTY	STOSUNEK +	STOSUNEK 0	STOSUNEK -
GOK	*		
Biblioteka	*		
Dom Pracy Twórczej	*		
Rada Gminy	*		
Starosta			
SKR		*	
Rada Rodziców	*		

Analiza podmiotów instytucjonalnych pozwala na ocenę (zdaniem uczestników procesu planowania) ogólnego nastawienia zarówno do samego procesu tworzenia jak i gotowości do podjęcia wysiłku wdrażania strategii najważniejszych podmiotów w gminie.

2.3. Analiza barier - analiza SWOT

Analiza barier (analiza SWOT) jest typem analizy dokonywanej przez uczestników procesu planowania. Zgodnie z najlepszą wiedzą uczestników analizowane są silne i słabe strony gminy czyli opisywane są cechy wewnątrz gminne. Z drugiej zaś strony analiza SWOT jest oceną zewnętrznych uwarunkowań - możliwości i zagrożeń - uwarunkowań, na których kształt gmina ma mały wpływ. Analizowane możliwości i zagrożenia mogą mieć - zdaniem uczestników procesu decydujący wpływ na dynamikę rozwoju gminy. Analizie tej poddawane są wszystkie dziedziny życia w gminie. Zanim jednak dokonana została analiza SWOT uczestnicy określili największe bariery rozwoju gminy Opatówek w rozwoju:

- gospodarczym
- społecznym
- zasobów.

BARIERY:

w rozwoju gospodarczym:

- brak zakładów pracy,
- brak przetwórstwa owocowo-warzywnego na bazie miejscowych surowców-(*kluczowe*),
- brak firm kontrolujących produkty rolne,
- brak bazy surowcowej,
- sprowadzanie podstawowych surowców,
- słaby rozwój przemysłu i rolnictwa,
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych (obszarowo) rolnictwo,
- bariera finansowa/ekonomiczna - ograniczenia finansowe,
- rynki zbytu,
- zła koniunktura w rolnictwie,
- wiarygodność partnerów - przetwórców,
- zły stan dróg,
- problem finansowy - poprawa ulepszenie,
- słaba gospodarka finansowa,
- nieumiejętna transformacja środków finansowych,
- brak terenów pod inwestycje - KLUCZOWE,
- słabe warunki rozwoju przedsiębiorczości;

w rozwoju społecznym:

- wykształcenie mieszkańców,
- brak odpowiedniego wykształcenia,
- bezrobocie,
- ubóstwo,
- patologie społeczne,
- brak wykształcenia wśród społeczności wiejskiej - (*kluczowe*),
- niskie wykształcenie - (*kluczowe*),
- brak ośrodków rekreacyjnych,
- brak środków na pomoce naukowe dla szkół,
- edukacja pomagająca przystosować się do nowych warunków,
- zagrożenie bezpieczeństwa,
- małe zaangażowanie ludzi - (*kluczowe*),
- brak bazy sportowej,
- zbyt mało sal gimnastycznych przy szkołach,
- brak miejsca spotkań dla młodzieży bez alkoholu np. pub, kawiarnia,

- zagrożenie poczucia bezpieczeństwa,
- niskie dochody ludności w szczególności rolników - KLUCZOWE,
- trudna gospodarka wśród rolników nie zachęca do nauki z braków finansowych;

w rozwoju zasobów:

- zanieczyszczenie lasów, parków, wód,
- nadmierne wycinanie i zanieczyszczanie lasów,
- słabo wykorzystywany zbiornik wody Szale,
- ochrona zbiornika retencyjnego Szale,
- ochrona przyrody na obszarze Krajobrazów Chronionych Dolina Rzeki Swędr i Dolina Rzeki Proсны,
- niska bonitacja gleb w nici południowej gminy,
- mała świadomość konieczności ochrony przyrody wśród mieszkańców- (kluczowe),
- gospodarka ściekowa,
- zanieczyszczenie parków, brudne rzeki i ulice,
- zanieczyszczanie wód,
- nagminne zanieczyszczanie środowiska przez ludzi (dzikie wysypiska śmieci),
- brak dbałości o własne podwórko,
- brak upraw ekologicznych,
- miejsca parkingowe,
- oczyszczalnia zbiornika Szale,
- ochrona parku,
- brudna rzeka Pokrzywnica.

Analizy SWOT dla poszczególnych dziedzin życia w gminie:

GOSPODARKA - SWOT

SILNE STRONY:

- bliskość dużego ośrodka miejskiego,
- różnorodność prowadzenia działalności gospodarczej,
- gaz, wodociągi,
- oczyszczalnia ścieków,
- zamożność ludności (dość dobra),
- dobra lokalizacja gminy,
- zakład Helena,
- położenie - układ komunikacyjny,
- powstawanie nowych zakładów pracy,
- położenie - potencjał turystyczny,
- potencjał ludzki,
- rozwój drobnego przemysłu i handlu,
- maksymalne wykorzystywanie gruntów rolnych przy zastosowaniu dużych zakładów,
- powstanie nowych zakładów "Helena".

SZANSE:

- polityka państwa,
- inwestor z zewnątrz,
- napływ środków zewnętrznych (pomocowe, kapitałowe),
- rozwój drobnej przedsiębiorczości,
- współpraca z gminą zagraniczną,
- rozwój turystyki,
- aktywność mieszkańców,
- rozwój przetwórstwa,
- umiejętność promowania.

SŁABE STRONY:

- tereny wiejskie,
- złe zagospodarowanie terenu,
- brak planu strategicznego rozwoju,
- niskie dochody rolników,
- odpływ wykształconych ludzi z terenu,
- mała możliwość dla lokalizacji nowych przedsiębiorstw,
- informacja,
- brak zbytu dla produktów rolnych,
- gospodarka,
- słaby rozwój rolnictwa, zbyt artykułów rolnych, brak przetwórstwa,

- rozdrobnienie gospodarstw rolnych.

ZAGROŻENIA:

- brak przetwórstwa,
- ubożenie społeczeństwa,
- bezrobocie,
- polityka państwa,
- problemy komunikacyjne,
- polityka gminy,
- mała opłacalność produkcji,
- brak aktywności społecznej,
- klęski żywiołowe.

SPOŁECZNOŚĆ - SWOT

SILNE STRONY:

- rozwój społeczny - rozwijająca się baza kultury i nauki,
- Muzeum Historii i Przemysłu, GOK, Biblioteka,
- sieć szkół,
- wyścigi kolarskie,
- powstanie wyższej szkoły - rozwój oświaty,
- dość bogata baza kulturowa (muzeum, DPT, GOK, szkoły, biblioteka),
- znajomość potrzeb,
- wykształcenie,
- rozwój sieci szkół (szkoła wyższa),
- biblioteka, GOK, muzeum,
- "Pamiętajcie o Ogrodach" - targi ogrodnicze,
- zespoły ludowe, orkiestry strażackie,
- baza oświatowa i kulturalna,
- historia i zabytki,
- zajęcia pozalekcyjne,
- Towarzystwo Przyjaciół Opatówka,
- Fundacja Haliny Sroczyńskiej,
- odpusty i święta kościelne.

SZANSE:

- wzrost świadomości,
- rozwój sportu międzyszkolnego,
- powstanie liceum,
- dostęp do informacji (internet),
- współpraca z gminą zagraniczną,
- motywacja,
- kształcenie aktywne,
- promocja.

SŁABE STRONY:

- promocja zdrowia,
- niski poziom wykształcenia społeczeństwa,
- niskie wykształcenie,
- ochrona zdrowia,
- bezpieczeństwo publiczne,
- mała aktywność społeczna,
- słaba opieka zdrowotna,
- niski poziom wykształcenia,
- brak integracji,
- brak sal gimnastycznych,
- niska świadomość społeczna,
- brak miejsc do spotkań młodzieży,
- stosunki międzyludzkie,
- upadek "Opatowanina" - gazety.

ZAGROŻENIA:

- internet,

- uzależnienia,
- zagrożenia cywilizacyjne,
- odpływ ludzi wykształconych, aktywnych,
- brak środków na instytucje kulturalne (muzeum),
- bezrobocie,
- patologie,
- polityka państwa (oświata),
- telewizja,
- opieka zdrowotna.

Szeroka edukacja gminy.

Edukacja społeczeństwa warunkiem rozwoju gminy.

Wysoki poziom życia mieszkańców porównywalny ze standardami wysokorozwiniętych krajów europejskich.

ŚRODOWISKO - SWOT

SILNE STRONY:

- wykorzystanie zbiornika wody w Szałe,
- możliwość wykorzystania zalewu "Szałe" do celów turystycznych,
- bogactwo ukształtowania,
- zbiornik wody Szałe,
- lasy, rzeki,
- atrakcyjne zróżnicowanie terenu,
- brak trucielei środowiska,
- zbiornik retencyjny,
- zróżnicowanie terenu (walory turystyczne),
- koła ekologiczne,
- zasoby przyrodnicze: parki krajobrazowe, parki zabytkowe, pomniki przyrody,
- zbiornik retencyjny,
- oczyszczalnia,
- oczyszczalnia ścieków,
- istnieje w szkołach Liga Ochrony Przyrody.

SZANSE:

- oczyszczalnia ścieków w całej gminie,
- gazyfikacja w całej gminie,
- obwodnica,
- wzrost świadomości,
- skup surowców,
- racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi,
- uruchomienie wysypiska,
- tworzenie obszarów chronionych,
- gospodarstwa ekologiczne.

SŁABE STRONY:

- zanieczyszczenie lasów,
- zanieczyszczone lasy i wody,
- wzrost zanieczyszczenia,
- bariery w tworzeniu obszarów chronionych,
- zanieczyszczone wody, lasy, parki,
- dzikie wysypiska śmieci,
- nadmierne wycinanie lasów,
- zanieczyszczenie,
- słaby rozwój rekreacji, wypoczynku, turystyki- brak planu rozwoju,
- brak kanalizacji - Szałe i inne miejscowości,
- niska świadomość ekologiczna.

ZAGROŻENIA:

- wzrost zanieczyszczeń,
- polityka państwa,
- niekontrolowany rozwój turystyki,
- katastrofa ekologiczna,
- wibracje komunikacyjne,

2.4. Cel nadrzędny i cel główny strategii

Na spotkaniach grupy roboczej sformułowano wizję rozwoju gminy Opatówek, określono główne problemy oraz cele realizacji strategii. Odbyło się pięć spotkań grupy roboczej prowadzonych metodą planowania partnerskiego opartej na:

- pracy grupy,
- wizualizacji,
- osiągnięciu konsensusu.

Zasady pracy przyjęte przez uczestników procesu planowania:

- mówimy krótko,
- mówimy na temat,
- nie politykujemy,
- nie oceniamy i nie krytykujemy wypowiedzi,
- krótkie przerwy.

Uczestnicy warsztatów w drodze dyskusji ustalili następującą wizję rozwoju dla gminy Opatówek:

Opatówek gmina sąsiadująca z Kaliszem, położona przy drodze krajowej do Łodzi, o bogatych tradycjach historycznych - z Muzeum Historii Przemysłu, w której chętnie nowi mieszkańcy osiedlają się. Gospodarka czysta ekologicznie, z dobrze rozwiniętą bazą wypoczynkową, produkcją rolniczo-ogrodniczą oraz przedsiębiorstwami handlowymi, produkcyjnymi i usługowymi jest źródłem bogactwa mieszkańców. Zadowoleni mieszkańcy są dobrze wykształceni (i zdrowi), chętnie korzystają z bogatej infrastruktury rekreacyjno turystycznej i udostępniają ją gościom.

Przedstawiona wizja wynika z zasad rozwoju zrównoważonego, definiowanego najczęściej jako:

- rozwój społeczno-gospodarczy zharmonizowany ze środowiskiem przyrodniczym,
- rozwój, który zapewnia równoległy rozwój gospodarki, społeczeństw oraz funkcjonowanie środowiska i umożliwia zaspokojenie współczesnych potrzeb bez ograniczania możliwości rozwojowych przyszłych pokoleń.

Celem nadrzędnym Strategii Rozwoju Gminy Opatówek jest:

Wysoki poziom życia mieszkańców - porównywalny ze standardami rozwiniętych krajów europejskich.

Realizacja tego celu powinna zapewnić:

- bezpieczeństwo zdrowotne i ład ekologiczny, poprzez ochronę środowiska i zdrowia,
- bezpieczeństwo i ład społeczny (socjalny),
- bezpieczeństwo i ład ekonomiczny poprzez zrównoważony rozwój gospodarczy gminy,
- bezpieczeństwo publiczne,
- ład przestrzenny.

3. Plan operacyjny strategii - cele szczegółowe oraz ich realizacja

3.1. Zasoby - środowisko

Jakość środowiska jest elementem bazowym zarówno dla poziomu życia mieszkańców jak i dla rozwoju ważnych dla gminy dziedzin gospodarki.

Cel główny:

- Racjonalnie wykorzystywane i chronione zasoby gminy

Cele szczegółowe:

- gminny system ochrony i powiększania zasobów:
- system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, likwidacja "dzikich wysypisk", restrykcyjne egzekwowanie **lewitów**, (pozycja gminy w związku),
- ograniczenie niskiej emisji spalin - promocja,
- system oczyszczania ścieków,
- ochrona "źródeł" wody pitnej: podlewanie plantacji, oszczędność z wód powierzchniowych,
- zalesienia, powiększenie lesistości gminy.
- wysoka świadomość mieszkańców gminy Opatówek odnośnie konieczności ochrony zasobów:
- praca z młodzieżą: koła ekologiczne, L.O.P.,
- młodzież informacja,
- edukacja dorosłych, fundusze pomocowe.
- współpraca z innymi gminami.
- ochrona materialnych dóbr kultury:

- muzeum,
- zabytki.
- produkcja "zdrowej żywności" - promocja "zdrowego terenu".

Wysoka świadomość mieszkańców związana jest z dobrą komunikacją. Komunikacja jest podstawą tworzenia społeczeństwa obywatelskiego. Dobrze poinformowane społeczeństwo rozumie decyzje podejmowane przez władze, dobrze poinformowane władze podejmują decyzje społecznie oczekiwane... Promocja osiągnięć własnych gminy z jednej strony pozwala uzmysłowić mieszkańcom sukcesy gminy oraz wkład pracy potrzebny do ich osiągnięcia, zintegrować społeczność w gminie z drugiej zaś strony stanowi ważne narzędzie w przyciąganiu kolejnych inwestorów na teren gminy w myśl powiedzenia - gdzie są ludzie życzliwi i zintegrowani tam łatwiej jest prowadzić przedsięwzięcia gospodarcze. Dbłość o lasy i czystość otoczenia świadczy o dojrzałości społeczeństwa oraz o trosce o pozostawienie przyszłym pokoleniom dziedzictwa zasobów przyrodniczych gminy w dobrym stanie. Takie traktowanie przyrody jakie wyznaczili sobie Opatowianie jest zgodne z postanowieniami "Agendy 21" i stawia gminę Opatówek w szeregu gmin, które szczególnie troszczą się o własne zasoby przyrodnicze. Wysoka świadomość obywateli gminy sprzyja rozwojowi samorządności - racjonalnemu dysponowaniu środkami publicznymi i przeznaczaniu ich na realizację społecznych oczekiwań. Zmniejszanie zagrożenia bezrobociem, oraz tworzenia warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości jest jednym z podstawowych oczekiwań współczesnych społeczności gminnych. Zatrzymanie ludzi młodych i lepiej wykształconych w gminie poprzez cały szereg działań podejmowanych przez lokalny samorząd wydaje się być jedną z lepszych gminnych inwestycji...

3.2. Społeczność

Cel główny :

- wykształceni, zdrowi, zasobni i bezpieczni mieszkańcy

Cele szczegółowe - projekty :

- dobrze wykształceni mieszkańcy gminy Opatówek:
- gminny system edukacyjny:
- edukacja wynikająca z ustawy, zajęcia pozalekcyjne,
- kursy, szkolenia przekwalifikujące
- informacja, promocja,
- system stypendialny, pomocowy,
- dobra baza szkolna (sale gimnastyczne);
- zdrowi mieszkańcy (poczucie bezpieczeństwa):
- sposób wykorzystania sal szkolnych,
- profilaktyka zdrowia:
- programy prozdrowotne na bazie szkół
- wychowanie w rodzinie
- opieka zdrowotna na wysokim poziomie;
- zintegrowani mieszkańcy gminy Opatówek:
- imprezy okolicznościowe:
- organizowane przez szkoły,
- organizowane przez GOK (Muzeum, Biblioteki?),
- integracja ludzi młodych:
- lokalne tradycje,
- rozwój kultury lokalnej - Towarzystwo Przyjaciół Opatówka - historia, kultura, tradycje.;
- bezpieczeństwo:
- ruch drogowy - obwodnica,
- przestępczość - istnieje zagrożenie:
- bliskość Kalisza,
- wzrost kradzieży,
- niewłaściwe pojmowanie pojęcia kibic,
- patologie społeczne,
- integracja społeczna,
- miejsca pracy:
- rozwój gospodarczy
- zdrowie,
- klęski.

Społeczności zintegrowane, kultywujące rodzinne tradycje łatwiej potrafią sprostać wymogom współczesnego świata i są bardziej stabilne. Dobra komunikacja jest podstawą tworzenia społeczności obywatelskich, społeczności świadomych intencji oraz decyzji samorządu i jednocześnie precyzyjnie artykułujących swoje oczekiwania - społeczności prowadzącej dialog z lokalną władzą. Warunki naturalne gminy oraz rozwijająca się moda na turystykę wiejską pozwalają wnioskować o trafności projektów związanych z rozwojem turystyki na

terenie gminy Opatówek. Wykształcenie mieszkańców jest nie tylko obowiązkiem gminy zapisanym w Ustawie o Samorządzie Gminnym ale także jednym z najbardziej społecznie oczekiwanych i akceptowanych zadań własnych. Sprawny system preferencji podatkowych w gminie Opatówek może się stać ważnym argumentem dla podejmowania przez przedsiębiorców kolejnych inicjatyw gospodarczych. Pracodawcy mają wobec zatrudnionych i potencjalnych pracowników sprecyzowane oczekiwania co do kwalifikacji. Udział pracodawców w kształceniu - podnoszeniu kwalifikacji zarówno osób już zatrudnionych jak i potencjalnych pracowników może się przyczynić do wzrostu jakości rynku pracy.

3.3. Gospodarka

Cel główny:

- Wielokierunkowy, przyjazny środowisku rozwój gospodarczy

Cele szczegółowe:

- przygotowane grunty pod inwestycje;
- przygotowanie planów miejscowych,
- przeznaczenie gruntów na cele nierolnicze i nieleśne,
- infrastruktura i komunikacja,
- promocja;
(regulacje prawne zgodne ze studium)
- sprawnie funkcjonująca infrastruktura techniczna:
- gospodarka ściekami i odpadami komunalnymi;
- rozwinięte przetwórstwo i przechowalnictwo:
- potencjał lokalnych firm i niektórych gospodarstw,
- informacja o potencjale produkcyjnym (kto to robi?),
- grupy kapitałowe rolników: zawieranie umów, rynek i zbyt;
- "Dobry klimat" dla przedsiębiorczości:
- informacja,
- wsparcie ze strony powiatu,
- promocja,
- finanse-banki, instytucje finansujące;
- rozwinięta turystyka:
- stworzenie programu turystycznego (-powiat?),
- baza w Szale, usługi turystyczne.
- system edukacji ciągłej gminy Opatówek:
- wykorzystanie potencjału bazy oświatowej gminy,
- przekwalifikowywanie, przystosowywanie.

Współczesny inwestor oczekuje od samorządu konkretnej oferty, w której jasno określone są zarówno własność jak i przeznaczenie gruntów. Obserwując współczesny rynek produktów rolnych nasuwa się wniosek, że znacznie łatwiej sprzedaje się duże i o ściśle określonej jakości partie towaru uzyskując przy tym korzystne ceny... grupy producentów rolnych stanowią jedną z możliwości zwiększenia efektywności produkcji rolniczej. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, zwłaszcza dostęp do źródeł energii stanowi ważny dla przedsiębiorców argument dla lokalizacji firmy.

3.4. Zarządzanie gminą

System zarządzania gminą Opatówek z uwzględnieniem opracowanego planu strategicznego jest następujący:

1. w Radzie Gminy Opatówek zbierane są informacje obejmujące strategię zrównoważonego rozwoju i realizację bieżących zadań;
2. na tej podstawie z Zarządu Gminy odpowiednie informacje przekazywane do planu operacyjnego (harmonogramu) i monitorowania realizacji strategii;
3. poprzez monitorowanie realizacji strategii zamyka się pierwsza pętla sprzężenia zwrotnego, to znaczy zebrane informacje z Zarządu Gminy w powiązaniu z wprowadzanymi zmianami i przede wszystkim informacja z realizacji strategii jest przekazywana do strategii zrównoważonego rozwoju i na tej podstawie poprzez Radę Gminy może następować modyfikacja działań;
4. z planu operacyjnego (harmonogramu) poprzez realizatorów dochodzi się do projektów i zadań, które generują informację przekazywaną w ramach monitoringu do strategii i następnie Rady Gminy.

Przedstawiony system opiera się w głównej mierze na decyzjach samorządu lokalnego. W związku z opracowaniem strategii i tworzeniem nowej jakości w gminie wskazany jest szerszy udział społeczności lokalnej w zarządzaniu zasobami - udział w realizacji strategii. Uczestnicy procesu planowania przewidzieli - w celu skutecznego udziału społecznego w zarządzaniu - usprawnienie funkcjonowania Urzędu i dystrybucji informacji do mieszkańców. Sprawne zarządzanie gminą odgrywa kluczową rolę w realizacji celów i zadań z zakresu ochrony środowiska, gospodarki, sfery społecznej i infrastruktury technicznej.

Zarządzanie

4. Zarządzanie realizacją strategii

Wypracowanie odpowiedniego systemu zarządzania realizacją strategii zrównoważonego rozwoju ma decydujący wpływ na utrzymanie wysokiej dynamiki w całym procesie wdrażania. Stopniowe wygasanie entuzjazmu towarzyszącego procesowi tworzenia strategii wśród samorządu i mieszkańców bez odpowiedniego systemu mogłoby "doprowadzić" strategię na półkę z innymi dokumentami w dość krótkim czasie. System, o którym mowa to przede wszystkim:

- doskonalenie istniejących i tworzenie nowych instrumentów realizacji strategii,
- monitorowanie realizacji celów i zadań strategicznych,
- zmiany, modyfikacja i aktualizacja strategii.

4.1. Instrumenty realizacji

- instrumenty prawno - administracyjne:

Najważniejszym narzędziem realizacji strategii jest budżet gminy. Stopniowe tworzenie budżetu zadaniowego powinno usprawnić zarządzanie środkami publicznymi, oraz tworzyć czytelny obraz operacji finansowych przeprowadzanych przez Radę Gminy. Dynamika wdrażania strategii ma swoje odzwierciedlenie w kolejnych budżetach. Zadania wynikające ze strategii realizowane ze środków budżetowych można stosunkowo łatwo zidentyfikować.

Następnym dokumentem dotyczącym zarządzania przestrzenią jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zatwierdzone przez Radę Gminy oraz plany miejscowe, za pomocą których można kreować oczekiwany wizerunek gminy, lokować przedsięwzięcia według ustalonego porządku.

Lokalne prawo dotyczące wielkości opłat i naliczanych podatków lokalnych stanowi w określonym zakresie Rada Gminy. Można więc kreować politykę dotyczącą dochodów własnych w gminie uwzględniając równocześnie wielkość dochodów mieszkańców oraz ambitne plany zawarte w strategii.

Kolejnym instrumentem prawnym jest Uchwała Rady Gminy o utrzymaniu porządku i czystości, sposób jej egzekwowania oraz cały szereg innych uchwał regulujących zasady funkcjonowania mieszkańców w gminie Opatówek.

Strategia rozwoju zrównoważonego gminy Opatówek jest kolejnym dokumentem kreującym lokalną politykę.

- instrumenty ekonomiczne i rynkowe

Uczestnictwo gminy w związkach celowych.

Lansowanie wśród mieszkańców postaw i zachowań pozytywnych - ukierunkowanych na poszanowanie własnych zasobów przyrodniczych kulturowych gminy np. organizacja konkursu na najpiękniejszą posesję w gminie.

Tworzenie dobrego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, wyzwalanie lokalnych inicjatyw gospodarczych jest instrumentem, który usatysfakcjonuje mieszkańców pod względem rynkowym jak i ekonomicznym oraz przysporzy budżetowi gminy kolejnych podatników.

- instrumenty finansowe

Stosowanie tak zwanego "montażu finansowego" przy dużych inwestycjach to znaczy kumulacji środków pochodzących z różnych źródeł na realizację kolejnych zadań wynikających ze strategii.

Systemowe podejście do opracowywania projektów i wniosków do sponsorów o współfinansowanie zadań wynikających ze strategii np.: SAPARD

Stopniowe przechodzenie od konstruowania budżetu według dotychczasowych reguł do tworzenia budżetu zadaniowego.

Premiowanie nowatorskich rozwiązań na stanowiskach pracy usprawniających funkcjonowanie Urzędu: obsługę mieszkańców bądź wdrażanie strategii.

- instrumenty marketingowe

Marketing - tworzenie odpowiedniego systemu marketingu gminy jako całości (osiągnięcia samorządu, lokalnych przedsiębiorców, organizacji społecznych, mieszkańców i zasobów) ułatwi prowadzenie promocji wewnętrznej - skierowanej do mieszkańców gminy oraz zewnętrznej.

Tworzony system marketingowy przede wszystkim odpowie na pytania:

- kto?,
- jakimi kanałami?,
- z czym?,
- do kogo?,
- za jakie pieniądze?

trafia z promocją.

Formy instytucjonalne

Odpowiednie formy instytucjonalne mają zapewnić sprawny proces wdrażania i monitorowania realizacji strategii.

- Społeczny nadzór nad wdrażaniem strategii będzie sprawować Rada Gminy Opatówek.
- Koordynacją wszystkich działań na rzecz realizacji Strategii zajmować się będzie Zarząd Gminy i to właśnie jemu przypisana będzie bezpośrednia odpowiedzialność za podejmowanie działań wynikających z planów realizacyjnych strategii.
- Raz w roku (na sesji absolutoryjnej) Zarząd przedstawi Radzie Gminy sprawozdanie z postępów w realizacji Strategii.
- Raz do roku odbędzie się spotkanie Zarządu. Na spotkaniu zostaną przeanalizowane postępy w realizacji strategii, wniesione zostaną konieczne zmiany i uzupełnienia. Na przełomie każdego kolejnego roku ukaze się publiczna informacja o realizacji strategii.

4.2. Monitorowanie strategii

Już w procesie budowy strategii uczestnicy uznali za celowe przeprowadzanie weryfikacji dokumentu raz na pięć lat. Weryfikacja ta, przeprowadzana w uspołecznionym procesie; z wykorzystaniem ankiety oraz szerokim udziałem mieszkańców, w procesie zbliżonym do tego z okresu tworzenia służyć będzie ocenie realizacji oraz uaktualnieniu zapisów w strategii zwłaszcza w jej niezrealizowanej części. W czasie weryfikacji mogą powstawać zupełnie nowe cele szczegółowe i projekty dotyczące tych aspektów życia w gminie, których w dniu dzisiejszym uczestnicy nie byli w stanie przewidzieć. Pamiętać jednak należy o konsekwentnym dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców zawartych w wizji, celu nadrzędnym oraz w celach głównych - te bowiem elementy strategii zmianom i modyfikacjom nie powinny być poddawane.

Działania

Zarząd Gminy Opatówek mający pieczę nad wdrażaniem strategii będzie organizatorem weryfikacji.

Podstawowym narzędziem monitorowania będzie system wskaźnikowy.

SYSTEM EDUKACJI:

1. wykorzystanie bazy oświatowej
  - ilość uczestników z opinii uczestników,
  - przygotowanie pod inwestycje;
2. plan miejscowy
  - tak lub nie;
3. drogi - dojazd do miejsc przygotowanie pod inwestycje 1 km;
4. promocja
  - ilość kontaktów z potencjalnymi inwestorami.

ROZWIĘTA TURYSTYKA:

1. program "tak" lub "nie",
2. baza w Szale:
  - ilość turystów,
  - ilość podmiotów.

DOBRY KLIMAT DLA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI:

1. informacja
  - ilość m² pod inwestycje;
2. wsparcie przedsiębiorstw
  - ilość nowych firm netto;
3. promocja
  - wydawnictwa;
4. finanse
  - sprawnie funkcjonująca informacja techniczna;
5. ścieki
  - km linii, ilość łączy, jakość, powierzchnię.
6. odpady

- ilość dzikich wysypisk,
- Ilość odpadów na wywóz.

SPOŁECZEŃSTWO - PODSUMOWANIE

Zintegrowani mieszkańcy

1. imprezy okolicznościowe:
  - ilość imprez,
  - uczestnictwo,
  - ilość funkcjonujących organizacji,
  - ilość funkcjonujących zespołów kulturowych.

Dobrze wykształceni mieszkańcy

1. gminny system edukacji
  - ilość uczniów podejmujących w szkołach ponad gimnazjalnych,
  - ilość uczestników zajęć pozalekcyjnych,
  - jakość kadry,
  - ilość powracających ludzi wykształconych;
2. system stypendialny
  - ilość stypendialny.

Bezpieczeństwo

1. przestępczość
  - wyniki statystyczne policji.

ZASOBY

Wysoka świadomość ekologiczna

1. praca z młodzieżą,
2. edukacja dorosłych
  - ilość osób przekształconych,
3. współpraca z innymi podmiotami
  - ilość umów z innymi gminami
4. poprawa stanu środowiska

Gminny system ochrony zasobów

1. System selektywnej zbiórki Tak lub Nie.
2. Dzikie wysypiska liczba.
3. Stan powietrza wyniki badań.
4. System oczyszczania - stan wód.
5. Ochrona źródeł wody.
6. Stan zalesienia - przyrost powierzchni zalesionych.

Ochrona zabytków

- program ochrony zabytków.

Produkcja "zdrowej żywności"

- Ilość gospodarstw.

I Przestrzeń

1. Czysta ekologicznie z pełną infrastrukturą.
2. Lepsze warunki komunikacyjne.

II Gospodarka

1. Ogrodnictwo i rolnictwo zrzeszone.
2. Przetwórstwo rolno-spożywcze.
3. Turystyka i rekreacja.
4. Dystrybucja towarów i usług.

III Społeczność

1. Powszechność wykształcenia średniego.
2. Tworzenie warunków do budownictwa mieszkaniowego.
3. Utworzenie ośrodka kultury, sportu i rekreacji.
4. Ochrona zdrowia.
5. Konsorcjum handlowe produktami rolnymi umożliwiające planowaną produkcję rolną i jej zbyt.

6. Bezpieczne i zgodne z normami ulice, chodniki i drogi, likwidacja barier architektonicznych dla niepełnosprawnych.
7. Rozwój budownictwa mieszkaniowego i warunków do pozyskiwania nowych mieszkańców oraz zachęcanie młodzieży do pozostania w Gminie.
8. Rozwój turystyki i rekreacji w Gminie.
9. Rozwój szkolnictwa średniego (ekonomicznego) w Gminie
10. Centrum rozrywki, kultury i sportu.
11. Ekologiczne, drobne firmy przemysłowe i handlowe dające miejsca pracy.
12. Czyste lasy, wody (higiena środowiska) przez odpowiednią edukację młodzieży.

ROLNICTWO

1. Powstawanie grup producenckich - powstanie przetwórstwa płodów rolnych.
2. Gospodarstwa ekologiczne.
3. Organizowanie handlu i usług związanych z rolnictwem.
4. Efektywne wykorzystanie gruntów rolnych.

PRZEMYSŁ

1. Tworzenie warunków dla rozwoju przemysłu i związanych z tym miejsc pracy.

OŚWIATA, KULTURA I SPORT

1. Wysoki poziom nauczania dzieci i młodzieży.
2. Oświata dorosłych.
3. Racjonalne wykorzystanie sieci szkolnej (rzeczywisty dostęp całej Gminy do oświaty).
4. Rozwój i unowocześnienie placówek kultury.
5. Ośrodek sportów z basenem dla wszystkich mieszkańców.

INFRASTRUKTURA

1. Sieć dróg.
2. Dokończenie rozpoczętych inwestycji obejmujących: wodociągi, gaz, kanalizację.
3. Budownictwo komunalne i rozwój budownictwa jednorodzinnego.
4. Usługi medyczne na wysokim poziomie.
5. Opieka społeczna dla potrzebujących.
6. Rozbudowa ośrodka rekreacyjnego na bazie zbiornika Szale.
7. Wykorzystanie walorów estetycznych terenów Nędzenewa, Rożdżał, Słoneczna (pradolina rzeki Swędra) dla rekreacji i wypoczynku.
8. Poprawa estetyki wszystkich miejscowości gminy Opatówek.
9. Ochrona środowiska związana z czystością wód, powietrza, gleby itp.
10. Obwodnica Opatówka:
  - dobre drogi, dogodne połączenia,
  - zagospodarowanie centrum.
11. Kontrola charakteru zabudowy.
12. Giełda owocowo-warzywna
  - przetwórstwo, ubojnia, masarnia.
13. Czyste drogi. Lasy
  - warunki do segregacji odpadów
14. Ośrodek do jazdy na rolkach, organizacja bazy sportowej, basen, siłownia, sauna.
15. Agroturystyka na terenie gminy.
16. Rozwój przemysłu i usług.
17. Przygotowanie istniejącego szkolnictwa do potrzeb kadrowych środowiska.
18. Promocja Gminy Opatówek wraz z Muzeum Historii.
19. Dom spokojnej starości.
20. Dokończenie rozpoczętych inwestycji, kanalizacja.
21. Zagospodarowanie obrzeży zbiornika Szale.
22. Uruchomienie poradni rehabilitacji.
23. Udoskonalenie bazy żywieniowej (stołówka, pub, kawiarnia).

Wprawdzie strategia jest dokumentem "żywym" i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe - w niektórych sytuacjach jest wręcz konieczne, to jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków rozwoju gminy. Najczęściej, ze względu na zmieniające się uwarunkowania zarówno wewnątrz gminy jak i w jego otoczeniu modyfikacjom poddajemy zapisy w części operacyjnej strategii. Jednak aby zmiany te nie były przypadkowe i zbyt częste proponuje się aby zmian takich dokonywał Zarząd Gminy. Jednak najlepszą metodą na wprowadzanie zmian w dokumencie strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego procesu jaki towarzyszył tworzeniu tej strategii powtarzanym w cyklach pięcioletnich.

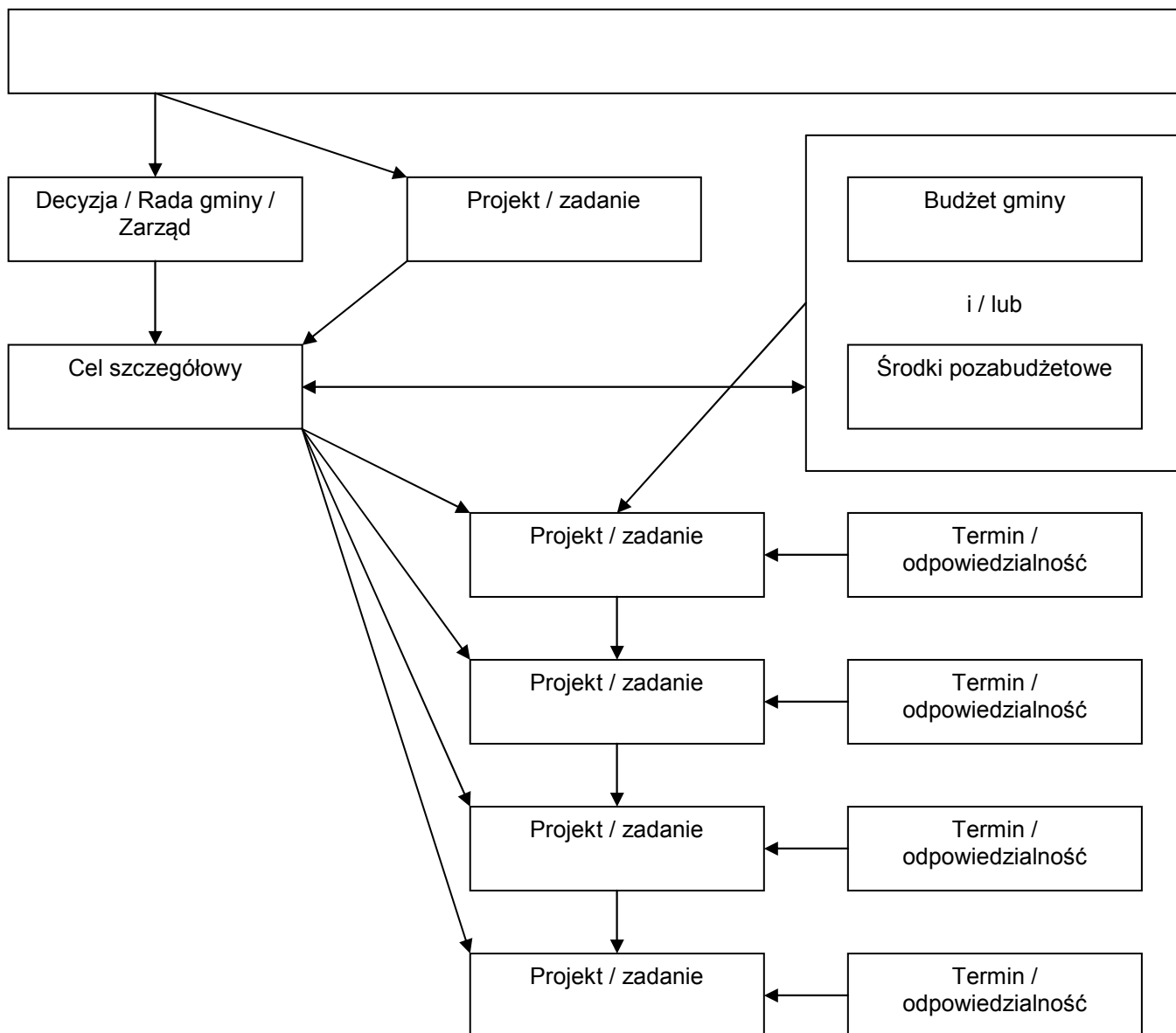
Raz w roku powinien być dokonywany - w ramach monitorowania strategii - przegląd celów i zadań strategicznych oraz postępów i trudności w realizacji Strategii przez grupę, która poprzez wspólną pracę na warsztatach tworzyła Strategię.

4.3. Harmonogram działań realizacyjnych

Do realizacji strategii potrzebna jest odpowiednia polityka gospodarcza państwa i środki finansowe, wysoki poziom intelektualny mieszkańców.

Celem nadrzędnym strategii jest racjonalne wykorzystanie wszystkich możliwych, dostępnych funduszy środków do planowanego i etapowego rozwoju gminy, zgodnie z przyjętą wizją, która przyczyni się do poprawy warunków życia mieszkańców w przyszłości.

Niżej zawarto w formie tabelarycznej harmonogram działań realizacyjnych.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY OPATÓWEK

HARMONOGRAMY DZIAŁAŃ REALIZACYJNYCH

Gospodarka

Cele szczegółowe	Zadania / działania	Terminy realizacji	Odpowiedzialność	Źródła finansowania
Przygotowane grunty pod inwestycje	Przygotowanie planów miejscowych	2000 - 2005	Urząd Gminy	Środki "unijne", gminne, inwestorzy
	Przygotowanie gruntów na cele nierolnicze i inwestycyjne	2000 - 2005	Urząd Gminy	Środki "unijne", gminne, inwestorzy
	Dojazd do miejsc przeznaczonych pod działalność gospodarczą	2000 - 2005	Powiat i gmina	Budżet powiatu i gminy
	Infrastruktura, komunikacja	2000 - 2005	Urząd Gminy	Pożyczki z funduszy, budżet gminy, mieszkańcy
	promocja	2000 - 2015	UG, powiat	Gmina, powiat
Dobry klimat dla przedsiębiorczości	Informacja	2000 - 2015	UG, powiat	Gminne powiatowe
	Poparcie	2000 - 2015	UG, powiat	Gminne powiatowe
	Promocja	2000 - 2015	UG, powiat	Gminne powiatowe
	Finanse	2000 - 2015	UG, powiat	Gminne powiatowe
Rozwinięta turystyka	Program turystyczny	2000 - 2005	UG, powiat	Gmina, powiat
	Baza w Szale, usługi turystyczne	2000 - 2005	UG, powiat	Gmina, powiat
System edukacji ustawicznej Gminy Opatówek	Wykorzystanie bazy oświatowej Gminy Opatówek	2000 - 2005	UG, powiat	Dotacje subwencje, budżet gminy
Rozwinięte przetwórstwo i przechowalnictwo	Potencjał lokalny firm i niektórych gospodarstw	2000 - 2010	Grupy producenckie,	środki pomocowe, kapitał własny
	Informacja o potencjale produkcyjnym	2000<	Gmina, powiat	Środki gminne i powiatowe
Sprawnie funkcjonująca infrastruktura techniczna w gminie	Gospodarka ściekami i odpadami komunalnymi	2000 - 2010	UG	Fundusze pozabudżetowe, budżet gminy

Środowisko

Cele szczegółowe	Zadania / działania	Terminy realizacji	Odpowiedzialność	Źródła finansowania
Wysoka świadomość mieszkańców gminy odnośnie konieczności ochrony zasobów	Praca z młodzieżą	Zadania ciągłe	Dyrektorzy szkół	Narodowy, wojewódzki, Gminny Fundusz Ochrony Środowiska, środki pomocowe, Budżet Gminy, Fundacje
	Edukacja dorosłych	Zadania ciągłe	Urząd Gminy, sołtysi	Narodowy, wojewódzki,

				Gminny Fundusz Ochrony Środowiska, środki pomocowe, Budżet Gminy, Fundacje
	Współpraca z innymi gminami	Zadania ciągłe	Rada, Zarząd Gminy	Narodowy, wojewódzki, Gminny Fundusz Ochrony Środowiska, środki pomocowe, Budżet Gminy, Fundacje
Gminny system selektywnej zbiórki odpadów		Zadania ciągłe	Zakład komunalny	Narodowy, wojewódzki, Gminny Fundusz Ochrony Środowiska, środki pomocowe, Budżet Gminy, Fundacje
Likwidacja dzikich wysypisk		Zadania ciągłe	Zakład komunalny	Narodowy, wojewódzki, Gminny Fundusz Ochrony Środowiska, środki pomocowe, Budżet Gminy, Fundacje
Ograniczenie niskiej emisji spalin		Zadania ciągłe	Właściciele obiektów	Narodowy, wojewódzki, Gminny Fundusz Ochrony Środowiska, środki pomocowe, Budżet Gminy, Fundacje
System oczyszczania ścieków		Zadania ciągłe	Zakład komunalny	Narodowy, wojewódzki, Gminny Fundusz Ochrony Środowiska, środki pomocowe, Budżet Gminy, Fundacje
Ochrona źródeł wody pitnej		Zadania ciągłe	Właściciel lub zarządca ujęcia	Narodowy, wojewódzki, Gminny Fundusz Ochrony Środowiska, środki pomocowe, Budżet Gminy, Fundacje
Zalesianie, powiększenie lesistości gminy		Zadania ciągłe	Właściciele słabych gruntów, gmina	Narodowy, wojewódzki, Gminny Fundusz Ochrony Środowiska, środki pomocowe, Budżet Gminy, Fundacje
Produkcja "Zdrowej" żywności		Zadania ciągłe	Właściciele gospodarstw, ODR, Związki	Środki rolników, "Unijne", pomocowe,

				fundacje
Promocja zdrowego terenu		Zadania ciągłe	Zarząd Gminy Opatówek	Środki gminne, pomocowe
Ochrona materialnych dóbr kultury	Muzeum	Zadania ciągłe	Dyrektor Muzeum	Ministerstwo Kultury, Urząd Marszałkowski
	Zabytki	Zadania ciągłe	Właściciele, konserwator	Właściciele, konserwator zabytków, fundacje

Spoleczeństwo

Cele szczegółowe	Zadania / działania	Terminy realizacji	Odpowiedzialność	Źródła finansowania
Zintegrowani mieszkańcy gminy Opatówek	Imprezy okolicznościowe organizowane przez szkoły, organizowane przez GOK, muzeum bibliotekę	Zadania ciągłe		Budżet, sponsorzy, fundacje komitety organizacyjne, środki pomocowe
	Integracja ludzi młodych	Zadania ciągłe		Budżet, sponsorzy, fundacje komitety organizacyjne, środki pomocowe
	Lokalne tradycje	Zadania ciągłe		Budżet, sponsorzy, fundacje komitety organizacyjne, środki pomocowe
	Rozwój kultury lokalnej	Zadania ciągłe		Budżet, sponsorzy, fundacje komitety organizacyjne, środki pomocowe
	Towarzystwo Przyjaciół Opatówka	Zadania ciągłe		Budżet, sponsorzy, fundacje komitety organizacyjne, środki pomocowe
Dobrze wykształceni mieszkańcy gminy	Gminny system edukacyjny; Edukacja wynikająca z ustawy, zajęcia pozalekcyjne	Zadania ciągłe	Rada Gminy, dyrektorzy szkół, Minist. Edukacji	Budżet państwa, gminy, sponsorzy, fundacje, środki pomocowe
	Kursy, szkolenia	Zadania ciągłe	Rada Gminy, dyrektorzy szkół, Minist. Edukacji	Budżet państwa, gminy, sponsorzy, fundacje, środki pomocowe
	Informacja, promocja	Zadania	Rada Gminy,	Budżet

		ciągłe	dyrektorzy szkół, Minist. Edukacji	państwa, gminy, sponsorzy, fundacje, środki pomocowe
	System stypendialny - pomocowy	Zadania ciągłe	Rada Gminy, dyrektorzy szkół, Minist. Edukacji	Budżet państwa, gminy, sponsorzy, fundacje, środki pomocowe
	Dobra baza szkolna	Zadania ciągłe	Rada Gminy, dyrektorzy szkół, Minist. Edukacji	Budżet państwa, gminy, sponsorzy, fundacje, środki pomocowe
Zdrowi mieszkańcy	Sposoby wykorzystywania sal szkolnych - profilaktyka zdrowia	Zadania ciągłe	Kasy Chorych, Zakłady Ubezpieczeń Społecznych Rada Gminy	Kasy Chorych, Zakłady Ubezpieczeń Społecznych Rada Gminy
	Programy prozdrowotne	Zadania ciągłe	Kasy Chorych, Zakłady Ubezpieczeń Społecznych Rada Gminy	Kasy Chorych, Zakłady Ubezpieczeń Społecznych Rada Gminy
	Wychowanie w rodzinie	Zadania ciągłe	Kasy Chorych, Zakłady Ubezpieczeń Społecznych Rada Gminy	Kasy Chorych, Zakłady Ubezpieczeń Społecznych Rada Gminy
	Opieka zdrowotna na wysokim poziomie	Zadania ciągłe	Kasy Chorych, Zakłady Ubezpieczeń Społecznych Rada Gminy	Kasy Chorych, Zakłady Ubezpieczeń Społecznych Rada Gminy
Bezpieczeństwo	Ruch drogowy - obwodnica	Zadania ciągłe	Rada Gminy	Budżet państwa - zarząd dróg, gminy, sponsorzy, fundacje, środki pomocowe
	Przestępczość	Zadania ciągłe	Rada Gminy, służby porządkowe, policja	Budżet państwa, gminy, policji
	Miejsca pracy	Zadania ciągłe	PUP, rada Gminy	Budżet państwa, gminy, PUP, przedsiębiorcy
	Zdrowie	Zadania ciągłe	Rada Gminy, służba zdrowia	Kasy Chorych, Zakłady Ubezpieczeń Społecznych

				Rada Gminy
	Klęski	Zadania ciągłe	Rada Gminy, system pomocy społecznej	Budżet państwa, gminy, środki pomocowe
	Istniejące zagrożenia: - rozboje, kradzieże	Zadania ciągłe	Policja i służby porządkowe	